

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНОГО СУПРОВОДУ СТАТУТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Олег Валерійович СОІЧ,

*докторант відділу організації
освітньо-наукової підготовки
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Становлення ринкової економіки в Україні, глибокі реформи у сфері управління державним майном, а також виклики, пов'язані з війною та постпандемічними змінами, актуалізують питання ефективного функціонування державних підприємств. У цьому контексті юридичний супровід їх статутної діяльності набуває особливої ваги, оскільки саме він забезпечує правову стабільність, захист державних інтересів та дотримання принципів публічного управління. При цьому адміністративно-правові засади такого супроводу повинні відповідати сучасним тенденціям трансформації публічного сектору економіки, зокрема щодо цифровізації, дерегуляції та інституційної модернізації.

Державне підприємство в системі суб'єктів господарювання в Україні посідає окреме місце, що зумовлено його публічною природою та функціональним зв'язком з реалізацією загальнонаціональних інтересів. Правовий статус такого підприємства не зводиться до суто приватноправових характеристик, властивих класичним суб'єктам господарювання. Навпаки, його діяльність відбувається у сфері перетину публічного та приватного права, а отже потребує гнучкого і водночас стабільного адміністративно-правового регулювання. З огляду на це, юридичний супровід статутної діяльності державного підприємства має здійснюватися на основі чітко визначених адміністративно-правових засад, що забезпечують дотримання публічних інтересів у процесі управлінських рішень та організації господарської діяльності. Формування управлінської структури державного підприємства, його повноважень та меж самостійності здійснюється на нормативному рівні з урахуванням участі держави як засновника і власника майна. Водночас держава реалізує свої повноваження не лише в ролі суб'єкта корпоративного контролю, а й через механізми публічного адміністрування [1, с. 27]. Такий дуалізм ролі держави створює особливий режим правового регулювання, в межах якого юридичний супровід має координуватися з приписами законодавства про державну службу, управління об'єктами державної власності, публічні фінанси, антикорупційну політику, інформаційну безпеку та адміністративні процедури.

У межах своєї компетенції юридична служба державного підприємства зобов'язана забезпечувати дотримання внутрішньої нормативної дисципліни та відповідність управлінських рішень вимогам публічного права. Це передбачає не лише правовий аналіз господарських договорів чи судове

представництво, але й формування правових висновків щодо взаємодії з контролюючими та наглядовими органами, погодження рішень про розпорядження майном, участь у процедурі державних закупівель, аналіз змін у нормативно-правовому полі. До адміністративно-правових механізмів, що безпосередньо впливають на здійснення юридичного супроводу, слід віднести нормативну базу, яку формують центральні органи виконавчої влади. Серед них вагомими є акти Кабінету Міністрів України, Міністерства економіки України, Фонду державного майна, Державної аудиторської служби. Їхнє значення полягає в детальному регламентуванні процедур управління державним майном, порядку укладення контрактів з керівниками, вимог до внутрішнього контролю та звітності. Не менш важливим є інструментарій внутрішньої регламентації, зокрема положення про юридичну службу, інструкції з діловодства, комплаєнс-програми, регламенти узгодження рішень [1, с. 28]. Такі документи дозволяють інституалізувати правову функцію підприємства, визначити відповідальних осіб, алгоритми прийняття рішень та критерії правової оцінки дій управлінського персоналу. Контрольні та наглядові механізми є складовою системи адміністративного забезпечення. Вони охоплюють як внутрішні аудити і ревізії, так і зовнішні перевірки уповноважених органів. Юридична служба у такому випадку виконує роль координатора відповідей, гаранта правомірної поведінки та посередника між підприємством і державними органами. Водночас зростає потреба у безперервному правовому моніторингу, адже нестабільність регуляторного середовища вимагає оперативної адаптації до нових правил гри, особливо в умовах воєнного стану, економічної турбулентності та постійної модернізації законодавства.

На наше переконання, адміністративно-правовий статус державного підприємства формує складний об'єкт для юридичного супроводу, який потребує системного підходу, інтегрованої моделі взаємодії з державними органами та належної правової експертизи в питаннях публічного управління. Компетентність юридичних служб у цій сфері має включати знання з адміністративного права, господарського права, антикорупційного законодавства та права Європейського Союзу, оскільки все частіше державні підприємства стають об'єктами міжнародних зобов'язань України та учасниками транскордонних економічних процесів.

Трансформація публічного сектору економіки в Україні супроводжується глибокими змінами в архітектоніці державного управління, що безпосередньо впливає на функціонування юридичної підтримки державних підприємств. У цих умовах організація правового супроводу перестає бути лише допоміжним елементом адміністративного механізму. Вона дедалі більше виконує роль повноцінного управлінського інструменту, що формує стійкість підприємства до нормативної турбулентності, ризиків правового характеру та зовнішнього тиску з боку регуляторного середовища.

Насамперед суттєвих змін зазнає функціональний зміст юридичної служби. Якщо раніше основна увага приділялась експертизі договорів, претензійно-позовній роботі та супроводу перевірок, то нині акценти зміщуються на запобігання правовим ризикам ще на етапі управлінського планування. Цей зсув зумовлений потребою в підвищенні прозорості діяльнос-

ті, дотриманні вимог комплаєнсу та запровадженні нових етичних стандартів. Відтак юридична функція стає інституційно відповідальною за відповідність процесів підприємства публічним цінностям і державним цілям [2, с. 8]. Одним із ключових аспектів цієї трансформації є інтеграція комплаєнс-систем у внутрішні структури підприємств. Це означає, що юридичний супровід має передбачати розробку та реалізацію політик запобігання корупції, конфлікту інтересів, дискримінації, а також забезпечення екологічної та соціальної відповідальності. Такий підхід суттєво розширює сферу компетенції юридичних підрозділів, які дедалі частіше беруть участь не лише в регулюванні договірних відносин, а й у формуванні внутрішніх стандартів поведінки персоналу та моніторингу їх дотримання. Важливою рисою нової моделі юридичного супроводу є ризик-орієнтованість. У процесі прийняття управлінських рішень юристи мають не лише оцінювати відповідність дій нормам права, а й прораховувати можливі наслідки, які можуть виникнути внаслідок правової невизначеності, змін у регуляторній політиці або впливу зовнішніх факторів. Особливу увагу слід приділяти сфері публічних закупівель, оскільки саме вона залишається найбільш уразливою до порушень, зловживань та помилок, які можуть мати серйозні правові наслідки. Окремий напрям трансформації юридичного супроводу пов'язаний з цифровізацією. Участь державних підприємств у таких електронних платформах, як Prozorro, Єдиний державний реєстр, e-Data, СЕДО тощо, вимагає не лише технічного забезпечення, але й глибокого правового аналізу. Виникає необхідність у перевірці відповідності електронних транзакцій нормам захисту персональних даних, безпеки службової інформації, збереження комерційної таємниці. Юридична служба стає важливим гравцем у сфері інформаційної гігієни підприємства, а також у забезпеченні юридично коректного використання електронних сервісів держави [2, с. 10]. Крім того, сучасний етап реформування публічного сектору орієнтований на впровадження принципів корпоративного управління, які рекомендовані міжнародними організаціями, зокрема OECD. Юридичний супровід у цьому контексті має сприяти переходу від формального до змістовного управління, заснованого на прозорості, підзвітності, рівності прав і відповідальності [3, с. 92]. У зв'язку з цим перед юридичними службами постає завдання інтеграції стратегічного планування до правових процедур, забезпечення належного оформлення рішень наглядових рад, перевірки повноважень посадових осіб, дотримання принципів доброчесності та ефективності в управлінні державним майном.

Ми вважаємо, що організація юридичного супроводу в умовах трансформації публічного сектору перестає бути виключно правовим забезпеченням поточної діяльності. Вона набуває системного значення як інструмент забезпечення легітимності, стратегічної стійкості та відповідності державного підприємства новим викликам публічного управління. Цей процес потребує не лише фахової підготовки юристів, а й гнучкого мислення, аналітичних здібностей, орієнтації на результат і розуміння ціннісних основ публічного адміністрування.

Підсумовуючи вищевикладене можемо зробити висновок, що адміністративно-правові засади організації юридичного супроводу статутної дія-

льності державного підприємства в сучасних умовах трансформації публічного сектору економіки набувають комплексного характеру. Вони включають не лише правову експертизу управлінських рішень, а й формування інституційної відповідальності за публічну ефективність. Організація юридичного супроводу повинна здійснюватися із врахуванням сучасних вимог до цифрової трансформації, ризик-орієнтованого підходу, комплаєнс-контролю та забезпечення балансу між автономністю підприємства та публічними інтересами держави. У цьому контексті особливо важливим є удосконалення нормативної бази, розробка типових алгоритмів адміністративно-правового супроводу та впровадження інституційної моделі правового моніторингу.

Список використаних джерел

1. Воскобойніков В. В. Особливості підтримки та розвитку бізнесу в умовах воєнного стану в Україні. Захист та дотримання прав громадян органами Національної поліції України в умовах воєнного стану. МВС України. Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця. ХНУВС. 2022. С. 27-29.
2. Жорнокуй Ю. М. Публічно-правові засоби інвестування малого та середнього інноваційного підприємництва в Європейському Союзі. Право та інновації. 2020. № 1 (29). С. 7-13. DOI: 10.37772/2518-1718-2020-1(29)-1.
3. Петченко М. В. Трансформація підходів до оцінки конкурентоспроможності України. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки. 2022. № 11. С. 9199. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2022_11_14.